

Į SĖKMĖS LIETUVA

NAUJA SUTARTIS SU LIETUVA

*KONSERVATYVIOSIOS PROGRAMOS
PRINCIPINĖS NUOSTATOS*

TĖVYNĖS SAJUNGA

Į SĖKMĖS LIETUVĄ

NAUJA SUTARTIS SU LIETUVA

KONSERVATYVIOSIOS PROGRAMOS PRINCIPINĖS
NUOSTATOS

TĖVYNĖS SĄJUNGA

2004

KODĖL LIETUVAI REIKALINGA KONSERVATYVIOJI POLITINĖ PROGRAMA?

Kaip pasiekti europietišką gyvenimo kokybę Lietuvoje?

Lietuva jau tapo ir ES, ir NATO nare. Prasideda naujas etapas.

Europietiškos kokybės gyvenimas tampa svarbiausiu ilgalaikiu politikos tikslu Lietuvai naujame etape. Šią viziją mes pavadiname „Sėkmės Lietuva“. Ėjimas į šį tikslą turi turėti sistemingą programą, o ją gali pasiūlyti tik tokios politinės organizacijos, kurios turi pažiūrų ar vertybių sistemą. Turėdamas vertybių sistemą politikas, kaip architektas, gali konstruoti europietiško gyvenimo Lietuvoje projektą.

Vakarų pasaulis savo šimtamete demokratine patirtimi yra atradęs tris pagrindines galimas visavertes pažiūrų sistemas, kurios leidžia kurti ir įgyvendinti visaapimančias politines programas ar projektus. Tai socialdemokratine, liberaliaja ir konservatyviaja (krikdemiškąja) ideologijomis (vertybėmis) besiremiančios politinės programos. Visos jos buvo patikrintos Vakarų pasaulyje ir pademonstravo savo stipriąją ir silpnąją pusę. Kaip rodo Vakarų patirtis, atskirais laikotarpiais valstybės gyvenime būna labiau reikalingos socialdemokratinėmis vertybėmis, kitais etapais – konservatyviomis, krikščioniškosios demokratijos ar liberaliomis vertybėmis pagrįstos politinės programos.

Mūsų įsitikinimu, Lietuvai tapus ES ir NATO nare ir nelabai sėkmingai pasibaigus socialdemokratų valdymui, naujajame etape siekiant europietiškos gyvenimo kokybės, Lietuvai reikalinga krikščioniškuoju socialiniu mokymu paremta konservatyvioji programa.

Kodėl konservatyvioji programa?

Pirmiausia todėl, kad Lietuva artimiausiu laikotarpiu kelia *tris* svarbiausius *tikslus*:

atgaivinti visuomenės pasitikėjimą tradicine europietiška politika ir užtikrinti visuomenės stabilumą, prisitaikant prie sparčių pokyčių bei europietiško gyvenimo taisyklių;

kurti ir įgyvendinti veržlių permainų programą tose srityse, kurios iki šiol stokojo mūsų dėmesio, siekiant dviejų svarbių tikslų – kurti konkurencingą ūkį ir socialiai apsaugotą, pasiturinčią

visuomenę, tai yra pasiekti, kad Lietuva būtų tarp sparčiausiai senąją Europą besivejančių naujokių; saugotis naujų pavojų, kuriuos kelia agresyviai įgyvendinami nuo demokratijos kelio vis labiau tolstančios Rusijos politiniai interesai.

*Svarbiausi mūsų šiandieniniai politiniai tikslai – tai **stipri ir solidari visuomenė, stiprus ir konkurencingas ūkis ir stipri demokratinė valstybė**. Tik radę kelius, kaip šiuos tikslus įgyvendinti, atarasime atsakymą į svarbiausią šią dieną klausimą – kaip išlikti ir būti „labiau“ lietuviams, tai yra, kaip tapti labiau atsakingiems už savo valstybę ir sukurti „Sėkmės Lietuvą“, kuria galėtume didžiuotis ir kurioje būtų gera gyventi visiems, ne vien tiems, kuriems pasisekė.*

Esame konservatoriai, todėl manome, kad šių tikslų galima pasiekti tik remiantis į konservatyviasias **šeimos, bendruomeniškumo, laisvės, nuosavybės, teisingumo** vertybes. Tikime, kad minėtų vertybių laikymasis kasdienėje politikoje – tai geriausias priešnuodis nuo „silpnos visuomenės“ kuriamų problemų mūsų politinėje sistemoje, nuo valstybę šiandien drebinančių korupcinių skandalų bei Rusijos pastangų įgyvendinti čia savo interesus, nuo populistų veržimosi į valdžią. Kartu šios vertybės kuria pagrindą ir veržimuisi į „Sėkmės Lietuvą“.

Mūsų nuomone, socialdemokratiškosios ar liberaliosios idėjos nėra pajėgios pasiūlyti įsisenėjusių visuomenės ir valstybės silpnumo problemų sprendimo. Tik konservatyvioji ideologija turi aiškius ir sisteminius atsakymus, kodėl stipriai visuomenei yra egzistenciškai svarbu stipri bendruomenė ir stipri šeima, kodėl valstybė turi būti ne vien „naktinis sargas“, bet ir moralinis autoritetas.

Taip pat reikia pabrėžti, kad nuolatinių nuo demokratijos tolstančios Rusijos keliamų grėsmių suvokimas ir kūrybinis veržlumas, siekiant europietišką politinę tradiciją atitinkančių permąnų Lietuvoje, yra būdingiausi Tėvynės Sąjungos bruožai. Tai bruožai, kurie Tėvynės Sąjungą išskiria iš kitų tradicinių Lietuvos partijų.

Net ir siekiant sukurti modernią bei konkurencingą žinių ekonomiką Lietuvoje, kaip ir kitose pasaulio šalyse, Vyriausybei nebeužtenka vien liberaliai „nedalyvauti ekonomikoje“ ar socialdemokratiškai „gerai reguliuoti“. Vyriausybė turi imtis žymiai sunkesnio, iššūkius formuluojančio ir telkiančio vaidmens.

Tėvynės Sąjungos iniciatyva prieš kelerius metus pasirašytas Nacionalinis susitarimas dėl ekonominės ir socialinės pažangos paro-

dė, kad mes tokiam iššūkiui formuluojančiam ir visuomenę telkiančiam vaidmeniui esame pasiruošę.

Sąjūdis, kurio tradicijas vėliau perėmė Tėvynės Sąjunga, formuluavo idėjas ir programinius tikslus bei telkė Lietuvos žmones pirmojo nepriklausomos Lietuvos raidos etapo pradžioje. Sąjūdis, įgyvendindamas žmonių viltis, savo politinę programą pavertė sutartimi su dauguma Lietuvos piliečių. Sąjūdžio idėjomis Lietuva gyveno 15 metų. Dabar Tėvynės Sąjunga imasi tokios pat užduoties naujo etapo pradžioje.

Prieš metus pateikėme savąjį apibendrintą požiūrį į *ilgalaikius* naujus iššūkius ir atsiveriančias galimybes Lietuvai naujame jos raidos etape ir tai išdėstėme knygoje „**Dešinioji alternatyva. Sėkmės Lietuva**“. Šios knygos pagrindu ir parengėme šį dokumentą.

Todėl ir sakome, kad keliui „Į sėkmės Lietuvą“ reikalinga nauja mūsų visų sutartis su Lietuva, o jos sėkmingam įgyvendinimui reikalinga konservatyvioji politinė programa.

Tokia politinė programa, kaip geras architektūrinis projektas, turi remtis labai aiškia vertybių sistema. Tėvynės Sąjunga tokias vertybes teigia ir pabrėžia, kad jos yra svarbios. Tokia programa turi turėti aiškius svarbiausius ilgalaikius tikslus. Mes juos apibrėžiame ir apibrėžiame, kodėl jie yra svarbūs. Apibrėžiame ir kelio gaires link šių ilgalaikių tikslų.

Programoje „Į sėkmės Lietuvą“ pateikiame Tėvynės Sąjungos pagrindinių tikslų ir įsipareigojimų *artimiausiam laikotarpiui* santrauką. Juos sieksime aptarti ir dėl jų susitarti su įvairiomis pilietinėmis bei visuomeninėmis organizacijomis, Lietuvos gyventojais. Pateikiamos tik svarbiausios nuostatos, kurios leidžia suprasti pagrindinius Tėvynės Sąjungos keliamus tikslus ir kelius, kaip tų tikslų mes sieksime.

PAGRINDAI

Sutartis su Lietuva – sutarimas dėl vertybių

Gegužės 1-ąją tapome visateisiai *Europos Sąjungos* nariai. Prasideda visai naujas Lietuvos raidos etapas.

Narystė ES buvo vienas iš svarbiausių ilgalaikių mūsų valstybės politikos tikslų. Šiam tikslui pasiekti visuomenė, mes visi, eikvojome beveik visas jėgas ir protą. Tikslą pasiekėme, nes besąlygiškai tikėjome **laisvės** vertybe.

Siekdami didžiųjų mūsų valstybės strateginių tikslų daug padarėme, bet daug ir sumokėjome. Dabar turime pradėti grąžinti skolą visuomenei.

Valstybė šiandien turi atgręžti žvilgsnį į artimiausią aplinką, į eilinio žmogaus kasdienybę, kurioje persipina žmogaus asmeninės sėkmės ir nesėkmės, valstybės politikos reikalai ir žmogaus bendruomeniškoji, socialinė, kultūrinė aplinka, kurią bendriausiu žodžiu galime vadinti visuomene.

Neslepame – veržemės į Vakarus, bet ne viskas, ką šiandien Vakaruose randame, mums patinka. Ypač ką randame pačiame visuomenės gyvenime. Turime turėti drąsos pasakyti ir tai.

Iki šiol daugiausia dėmesio buvo skiriama užsienio politikai ir ekonomikai. Tėvynės Sąjunga, atsigręžusi į Lietuvą, esmines šių dienų bėdas mato visuomenėje:

1. Žmonės jaučiasi vieniši ir nesaugūs, nes nyksta seni ir neatsiranda naujų bendruomeninių saitų, socialinio solidarumo, bendruomeniškumo – viso to, kas sudaro vadinamąjį socialinį kapitalą.
2. Silpsta šeima, daugėja skyrybų, nesantuokinių vaikų, vaikų, augančių tik su vienu iš tėvų, plinta nepilnamečių nėštumas, tragiškai mažėja gimstamumas – tampame nykstančia tauta, nes asmuo ir jo laisvė iškelta žymiai aukščiau atsakomybės ir bendrojo gėrio.
3. Plinta asociali elgsena, auga nusikalstamumas, smurtas, nes daliai visuomenės mokymasis ir sąžiningas darbas, kaip vienintelis asmeninės sėkmės šaltinis, nėra patrauklus.
4. Didėja nepasitikėjimas valstybe, politikais, partijomis, tarpsta populizmas, nes valstybė nesugeba užtikrinti teisingumo ir tvarkos.
5. Gyvename palyginti skurdžiai, mūsų pajamos tesudaro trečdalį ES pajamų vidurkio, tačiau tuo pat metu sparčiai didėja turti-

niai skirtumai tiek tarp atskirų žmonių grupių, tiek tarp atskirų Lietuvos vietovių, auga socialinė įtampa, nes valstybė neturi ilgalaikės ūkio plėtros strategijos, o valstybės parama mažiau sėkmingiems ir silpnesniems – neveiksminga.

Šiandien, matant tokias „visuomenės“ problemas, atėjo laikas pagalvoti, kokie mes norėtume būti, kai jau esame Europos, Vakarų dalimi.

Akivaizdu, kad šiandien, prasidėjus naujam Lietuvos raidos etapui, mūsų visuomenė yra šiek tiek sutrikusi, neturi nei naujų tikslų, nei tokio tikėjimo bendromis vertybėmis, kurį turėjo, kai, skelbdama laisvės vertybę, siekė valstybės nepriklausomybės.

Bėgant laikui visuomenėje vyraujančios vertybės keičiasi. Šiandien Vakarų pasaulis stebi, kaip daug kur sparčiai keičiasi ar erozijos pagrauztos nyksta tradicinės šeimos ar bendruomeniškumo vertybės. O juk tokios esminės vertybės kaip šeimos ryšių tvirtumas, vaikų pagarba tėvams, darbo etika ir kasdienis pilietiškumas savoje bendruomenėje prieš 50 ar net prieš 30 metų buvo stipriausios Vakarų vertybės. Žymiausi pasaulio sociologai ir istorikai yra pripažinę, kad vakarietiškoji vertybių sistema ir ta europietiškoji gerovė, kurios siekiame, per du tūkstantmečius yra sukurta ant *krikščioniškosios kultūros* pamatų.

Šiandieniniame pasaulyje vis labiau įsivyroja moralinis reliatyvizmas, bet akivaizdu, kad klesti būtent tos visuomenės, kurios remiasi tradicinėmis vakarietiškosiomis vertybėmis. Turime suprasti, kad šių vertybių erozijos mes nesustabdysime vien guosdamiesi tuo, kad jos yra mūsų kraujyje ir mūsų kultūroje, kad jos yra mūsų tikėjime. Privalome nuolat sau kartoti, kokios vertybės mums yra svarbios, turime sugebėti jas perduoti savo vaikams.

Tai reiškia, kad patys sau turime aiškiau pasakyti, kokias vertybes išpažįstame. Vertybes, kurias būtų galima dėti į statomos valstybės pamatą. Turime sutarti, kokias vertybes išpažįstame naujajame etape, kaip tada, kai, kurdami Nepriklausomybę, tikėjome laisvės vertybe.

Valstybė turi išmokti rūpintis vertybėmis, jas ginti, nes valstybės neutralumas jų atžvilgiu reiškia, kad visuomenė yra paliekama viena ginti savo gyvybiškai svarbias vertybes. Akivaizdu, kad stiprią valstybę galima sukurti tik tuo atveju, jeigu ji remiasi į stiprios visuomenės pamatą.

Savo ruožtu visuomenė yra stipri tuo, kad išsaugoja bendrąsias vertybes. Todėl valstybė privalo padėti visuomenei tapti ir išlikti

stipria, nes tik taip pati valstybė taps stipri. *Todėl valstybė turi būti ištikima vertybėms, o visuomenė turi dėl jų sutarti.*

Taigi turime *sutarti dėl bendrųjų vertybių*. Kokios jos turi būti ir kokia turi būti valstybės politika, kad tos vertybės mūsų visuomenėje būtų puoselėjamos – tai pagrindiniai iššūkiai mums, kuriantiems stiprią valstybę.

Išvardysime, mūsų manymu, svarbiausias vertybes, dėl kurių būtų galima siekti plataus sutarimo ir kurias turėtume ginti ne tik visuomenės pastangomis, bet išnaudodami ir valstybės institutą, tai yra turėdami tinkamą valstybės politiką.

1. Laisvė. Tai vertybė, kuria mūsų visuomenė besąlygiškai tikėjo, tai vertybė, kuri mus stiprino atgaunant ir įtvirtinant nepriklausomybę. Laisvė mums bus svarbi ir ateityje.

Šiandien Lietuvoje ypač pabrėžiama laisvė ūkininkauti.

Lietuviai jau parodė, kokie gali būti veržlūs, kai turi galimybes laisvai kurti ir plėtoti savo verslą. Išnaudodami savo veržlumą, turime tapti valstybe, sparčiausiai įveikusia savo atsilikimą nuo ES šalių senbuvų.

Bet laisvės vertybė negali būti vienintelė ir nelygstama.

Esame susirūpinę dėl rinkos santykių įsigalėjimo vis naujose visuomenės gyvenimo srityse. Dažnai savanaudiškai suvoktos „laisvės“ plėtojasi kitų, mums brangių vertybių sąskaita. Turime suprasti, kad yra sveiku protu paremtos laisvės ribos, už kurių prasideda visuomenės griovimas.

2. Bendruomeniškumas. Šalia žodžio „laisvė“ turime išmokti vartoti žodžius „atsakomybė“, „atjauta“, „žmogiškumas“, „pagalba“, „bendrasis gėris“.

Apibendrintai tai galima vadinti *bendruomeniškumo* vertybe. Tai nėra vien tik vertybė pati savaime. Pastaruoju metu atliekami tyrimai akivaizdžiai rodo, kad bendruomeniškumas, tiksliau – jo stygius, siejamas su tokiomis esminėmis visuomenės rykštėmis, kaip nusikalstamumas, narkomanija, alkoholizmas, asocialumas, vartotojiškumas. Akivaizdžios yra bendruomeniškumo (kitaip vadinamo socialiniu kapitalu) sąsajos su ūkio pažanga; žmonių bendrystės nykimą lydi ir gimstamumo mažėjimas bei visos su tuo susijusios bėdos. Bendruomeniškumas yra ir tautiškumo bei patriotizmo pagrindas. Kas nemyli ir nesididžiuoja sava bendruomene, tas dažniausiai nemyli ir savo tautos.

Tėvynės Sąjunga teigia, kad *bendruomeniškumas bei pilietinė*

visuomenė yra lygiai svarbu, kaip ir asmuo, jo laisvė, nes matome, jog šiandien Lietuvoje liberalios bei individualistinės vertybės ryškiai vyrauja.

Tyrimai rodo, kad lietuviai yra mažiausiai bendruomeniška tauta visoje Europoje: tik 20 nuošimčių lietuvių prisipažįsta dalyvaujantys kokioje nors visuomeninėje veikloje, kai savo ruožtu tik 5 nuošimčiai švedų teigia nedalyvaujantys jokios bendruomenės (nevyriausybės, visuomeninės organizacijos) veikloje.

Todėl sutarimas, kad bendruomeniškumas turi būti ne mažiau svarbus už asmens laisvę, reiškia, kad *bendruomeniškumui šiandien reikia skirti žymiai daugiau dėmesio nei buvo iki šiol skiriama.*

Bendruomeniškumo vertybės iškėlimas – tai kol kas tik bendra nuostata, dėl kurios reikia susitarti. Dar turėsime daug ko išmokti, ką turėtume padaryti, kokia valstybės ir visuomenės veiksmų programa turėtų būti įgyvendinta, kad realiai pajustumė pokyčius visuomenės bendruomeniškajame gyvenime.

3. Šeima. Šeima yra mažiausia ir neabejotinai svarbiausia visuomenės bendruomenė, nuo kurios labai didele dalimi priklauso visos visuomenės sveikata.

Tačiau šeimos institutas pastaruoju metu sparčiai silpsta. Atviromis akimis turime pamatyti, kas įvyko su mūsų šeimomis per pastaruosius dešimt metų: per metus tūkstančiui gyventojų įregistruotų santuokų sumažėjo dvigubai ir netrukus skyrybų bus daugiau negu vedybų; gimstamumas sumažėjo dvigubai, – lietuviai tapo išmiršančia tauta; asocialių šeimų išaugo dvigubai, ir dabar jų yra 20 000; vaikų, gimusių ne šeimoje, nuo 5 nuošimčių 1990 metais padaugėjo iki 25 nuošimčių 2002 metais.

Ši statistika rodo, kad per dešimt metų pasivijome Jungtinės Amerikos Valstijas. Deja, tai nėra ta sritis, kurioje mes norėtume pasivyti ir pralenkti Ameriką.

Vakarų valstybės sugrįžta prie senų ir patvirtintų tiesų, – jeigu nori tvarkos visuomenėje, pirmiausia rūpinkis tvarka šeimoje ir ją tvirtink. *Visuomenei brangiai kainuoja pernelyg individualistinis ar net egoistinis požiūris į šeimos institutą.* Esame įsitikinę, kad ir mūsų visuomenė negali likti abejinga tokiai slinkčiai, kai išaukštinta liberali asmeninio apsisprendimo laisvė baigia sugriauti tradicinę šeimą.

Todėl *šeima turi tapti valstybės prioritetu.*

4. Teisingumas ir stipri valstybė. Ypatinę teisingumo poreikį mūsų visuomenėje rodo didžiulis nepasitikėjimas valdžia, politinėmis partijomis ir iš to išplaukiantis *nepasitikėjimas sava valstybe.*

Žmonių nepasitikėjimo valstybe priežastis – teisingumo stoka. Taigi teisingumo trūkumas mūsų valstybėje silpnina pačią valstybę.

Manome, kad vyraujantis nepasitikėjimas valstybe yra ir didžiausias pavojus tautiškumui bei tautiniam pasididžiavimui. Negalima sukurti stiprios valstybės, jeigu visuomenėje vyrauja nepasitikėjimo kultūra.

Visuomenei valstybė reikalinga ir kaip autoritetas, ginantis jos bendrąsias vertybes. Tačiau autoritetu negali būti silpnas ir nekeliantis pasitikėjimo. Valdžios autoritetą reikia užsitarnauti sąžiningu darbu, jį reikia ginti ir nuo nepagrįstų įtarinėjimų, ir nuo pagundų pasinaudoti valdžios teikiamomis galimybėmis.

Turime užtikrinti, kad valstybė veiktų tinkamai, kad paprastam žmogui, jo šeimai valstybė užtikrintų teisingumą, kad susidūrimas su valdžios įstaigomis nevirstų nesibaigiančia kančia. Būtina pertvarkyti valstybės biurokratinį valdymą. Tuo pačiu tai būtų ir pasitikėjimo valstybe bei valdžia, jos autoriteto atkūrimo programa.

Todėl teisingumo atkūrimą laikome vienu svarbiausių mūsų kuriamos stiprios valstybės uždavinių. Tik teisingumą ir teisėtumą gerbianti valstybė gali būti stipri.

Viena teisingumo atkūrimo dalis – teisingai atlyginamas darbas. Darbo etika, gerovės kūrimas savo sąžiningu darbu yra viena iš pamatinių Vakarų civilizacijos vertybių. Motyvacija darbui, motyvacija žinioms, kurios reikalingos darbui, motyvacija normaliai šeimai, tikėjimas teisingumu yra tai, ko labiausiai trūksta tiems, kurie šiandien gyvena be vilties, be iniciatyvos ir giliame skurde.

5. Nuosavybė. Šeima be nuosavybės yra žymiai silpnesnė nei šeima, kuri nuosavybės šaknimis yra atsirėmusi giliai į žemę ir prisirišusi prie savo bendruomenės. Savininkų bendruomenė yra labiau atsakinga ir pilietiškesnė nei išlaikytinių sambūris. Vidurinysis sluoksnis, kurio mes taip pasigendame Lietuvoje – tai savininkų ir šeimos verslininkų sluoksnis. *Verslininkas ir savininkas yra svarbus visuomenei, nes jis dažniausiai ir būna vietos bendruomenės lyderis.*

Taigi svarbiausios bendrosios mūsų vertybės yra: **laisvė, bendruomeniškumas, šeima, teisingumas, nuosavybė.**

Tik remdamasi į šias vertybes mūsų visuomenė gali pasiekti svarbiausių ilgalaikių tikslų: sukurti **stiprią visuomenę, stiprią valstybę, stiprų ūkį.**

Valstybė ir visuomenė privalo įsipareigoti ginti ir puoselėti šias vertybes, nes tik taip turėsime stiprią, savimi pasitikinčią tautą ir visuomenę.

Ką reikėtų daryti, kad vertybės būtų apgintos?

Turime rašytinę Konstituciją, kurioje atspindėtos demokratinės ir liberaliosios žmogaus teisės bei vertybės. Konstitucija remiasi Žmogaus teisių ir laisvių deklaracija, kuri šiuolaikinei Vakarų civilizacijai suteikė esmingiausias skiriamuosius bruožus.

Lygiai taip pat turime turėti ne rašytinę, bet sutartinę visuomenės vertybių Konstituciją, kurios pagrindinius postulatus išdėstėme ir kurią siūlome pavadinti *Sutarimu dėl vertybių*.

Tokio Sutarimo pagrindų turėtų būti mokoma kiekvienoje šeimoje, darželyje ir mokykloje, nes tik taip vertybės yra perduodamos iš kartos į kartą.

Prezidentas, Premjeras ir Seimo pirmininkas savo viešose kalbose turėtų kalbėti ne vien apie biudžetą ir privatizavimą, bet ir apie mūsų visuomenės bendrąsias vertybes. Jie turėtų būti mūsų bendrųjų vertybių įtvirtinimo lyderiai.

Valstybė turėtų vykdyti tinkamą politiką, kad minėtosios vertybės ir realiame gyvenime būtų stiprinamos, kad žmonės nebūtų gundomi jų atsisakyti. Valstybė turi prisiimti atsakomybę ginti tokias vertybes, jeigu jas būtų bandoma stumti iš gyvenimo.

Tokios valstybės politikos pagrindinius skyrius mes ir siūlome savame „Sutarties su Lietuva“ projekte.

Į SĖKMĖS LIETUVĄ – naujoji Sutartis su Lietuva

Konservatyvusis atsakymas, kaip sukurti stiprią visuomenę,
stiprią valstybę, stiprų ūkį

I

STIPRI VISUOMENĖ – stipri šeima, stipri bendruomenė, stipri mokykla, stipri Bažnyčia, stipri kultūra

Po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuva pasiekė neginčijamų laimėjimų užsienio politikoje ir ekonomikoje. Daug pasiekta įtvirtinant žmogaus teises bei laisves. Tačiau turime pripažinti ir tai, kad daugelis visuomenės gyvenimo kokybę apibūdinančių rodiklių ne tik negerėja, bet daugeliu atvejų netgi blogėja.

Nepaisant įvairių kuriamų ir įgyvendinamų strategijų bei programų, tebedidėja nusikalstamumas ir korupcija. Žmonės nesijaučia saugūs, trūksta teisingumo. Nesustabdomai plinta alkoholizmas, narkomanija, kitos priklausomybės ligos. Mažėja gyventojų, santuokos registruojamos vis rečiau, o skyrybų sparčiai gausėja.

Pastaruoju metu išryškėjo dar vienas neigiamas visuomenės reiškinys – neatsparumas populizmui, tikėjimas įvairių stebukladarių gausiai dalijamais neįgyvendinamais pažadais.

Iki šiol vykusi kova su šiais visuomenės silpnumą atspindinčiais reiškiniais buvo neveiksminga, nes nebuvo apčiuoptos juos sukeliančios priežastys, tebuvo bandoma kovoti su žmones labiausiai erzinančiomis šių reiškinų pasekmėmis.

Tėvynės Sąjungos įsitikinimu, šiandieninis mūsų visuomenės „silpnumas“ yra nulemtas kol kas silpnai veikiančių visuomenės institucijų, kurios įtvirtina moralines vertybes ir didina pasitikėjimą. Tai pirmiausia šeimos ir bendruomenės institucijų bei Bažnyčios, mokyklos, kultūros institucijų silpnumo problemos, nes visuomenės moralines vertybes žmogus pažįsta ir puoselėja šeimoje, Bažnyčioje, mokykloje, bendruomenėje, kultūroje.

Taigi jeigu šeima, mokykla, bažnyčia, bendruomenė yra silpnos, ugdydamos moralines pasitikėjimo ir bendruomeniškumo vertybes, tai ir turime „silpną visuomenę“. Norėdami pašalinti „silpnos visuo-

menės“ ligų priežastis, turime šalinti priežastis, dėl kurių turime silpną šeimą, bendruomenę, mokyklą, bažnyčią. Tai ir yra svarbiausias valstybės politikos uždavinys, kurį reikia išspręsti norint įgyvendinti mūsų „stiprios visuomenės“ viziją.

I. Šeima – visuomenės pamatas

(TS šeimos politikos nuostatų pagrindimą žr. „Sėkmės Lietuva. Dešinioji alternatyva“ p. 38–48., p. 52–56, 178–196, taip pat žr. TS Memorandumas „2V programa“)

Šeima yra svarbiausia bendruomenė. Valstybė šių vertybę turi ryžtingai ginti.

Šeimos politikos tikslas – stabdyti šeimos instituto silpnėjimą, atkurti supratimą, kad šeima yra ypač svarbi tiek asmeniui, tiek tautai, tiek valstybei; diegti pagarbos gyvybei sampratą.

Šeimos politikos uždaviniai:

- **Skatinti tradicinių šeimų kūrimąsi, gyvenimą šeimoje, siekti skyrybų skaičiaus mažėjimo;**
- **Skatinti gimstamumą kuriant visaapimančią valstybės paramos šeimai sistemą;**
- **Siekti, kad kuo daugiau vaikų gimtų ir būtų auginami pilnose šeimose.**

Tėvynės Sąjungos šeimos politikos metmenys:

- didinti motinystės (tėvystės) pašalpą šeimai, auginančiai daugiau nei vieną vaiką: arba 12 mėnesių po gimdymo mokėti 100 nuošimčių buvusio atlyginimo (dabar mokama 60 nuošimčių), arba trejus metus po gimdymo mokėti 60 nuošimčių buvusio atlyginimo (šeimos pasirinkimu);
- didinti tėvams taikomą neapmokestinamą minimumą: už antrą vaiką iki 430 litų (dabar yra 348 Lt), už trečią vaiką iki 500 litų (dabar yra 430 Lt), už kitus – 550 litų;
- šeimos nariams, gyvenantiems santuokoje, neapmokestinamas minimumas didinamas iki 350 litų (dabar yra 290 Lt);
- santuokoje gyvenantys šeimos nariai tais metais, kai jų vaikui sukanka 18 metų, atleidžiami nuo gyventojų pajamų mokesčio (mokestinės atostogos);
- gimus vaikui santuokoje gyvenantiems tėvams per pusę sumažinti mokesťį, kurį reikia grąžinti už studijoms paimtą paskolą;

- santuokoje gyvenanti šeima, auginanti bent 2 vaikus, turi pirmenybę gauti lengvatinį kreditą būstui statyti;
- motina, auginanti bent 2 vaikus, pirmenybės teise turi būti priimama į valstybės tarnybą;
- įvesti priklausomybę tarp gaunamos socialinės pensijos dydžio ir šeimoje iki pilnametystės užaugintų vaikų skaičiaus bei jų gaunamo uždarbio;
- bendrojo lavinimo mokyklose įvesti privalomą kursą, ugdantį atsakingos ir įpareigojančios tėvystės bei motinystės supratimą;
- įsteigti Šeimos ir socialinės gerovės ministeriją vietoje Socialinių reikalų ir darbo ministerijos.

II. Bendruomenė – pasitikėjimo ugdymo mokykla

(TS bendruomenių politikos nuostatų pagrindimą žr. „Sėkmės Lietuva. Dešinioji alternatyva“ p. 23–38, 49–51, 169–177, taip pat str. A. Kubilius „Konservatyvioji bendruomenė“)

Bendruomeniškumas bei pilietinė visuomenė valstybei yra lygiai svarbūs kaip ir asmuo, jo laisvė.

Valstybinės bendruomenių vystymo politikos tikslas – skatinti bendruomeniškumo (socialinio kapitalo) plėtrą, ugdyti pilietiškumą, pasitikėjimo vertybes visuomenėje, siekti bendruomeniškesnės savivaldos.

Valstybinės bendruomenių plėtros politikos uždaviniai:

- **Skatinti bendruomenių kūrimąsi;**
- **Kurti bendruomenių finansinės veiklos pagrindus;**
- **Teikti didesnes teises ir atsakomybę bendruomenėms veikti socialinės rūpybos, nusikalstamumo prevencijos, užimtumo ir kitose srityse.**

Tėvynės Sąjungos politikos, plėtojant bendruomeniškumą, metmenys:

- priimti Bendruomenių įstatymą, nustatantį bendruomenių steigimo tvarką, jų teises bei pareigas;
- pagal įstatymą įsisteigusioms teritorinėms bendruomenėms pervesti 2 nuošimčius toje bendruomenėje gyvenančių gyventojų pajamų mokesčio (išskyrus tų asmenų, kurie pareiškia kitoią valią, mokesčius);

- įsteigti biudžetinį „Bendruomenių plėtros“ fondą, iš kurio konkurso tvarka būtų finansuojamos geriausios bendruomenių plėtros iniciatyvos;
- steigti valstybės finansuojamas „Bendruomenių lyderių“ studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose;
- kaimo vietovėse įteisinti tiesioginius seniūnų rinkimus; kaimo vietovėse skatinti atskiro kaimo ar miestelio visuomeninio seniūno rinkimus;
- siekti, kad palaipsniui ugdant bendruomenių gebėjimus, iki 30% valstybės skiriamų pašalpų ar lėšų globai būtų skiriama per vietinę ar parapijos bendruomenę;
- palaipsniui siekti, kad visos lėšos, skiriamos remti asocialioms šeimoms, viešiesiems darbams būtų skiriamos tik per bendruomenę;
- socialinės ekonomikos iniciatyvas įgyvendinantiems vietinės bendruomenės kooperatyvams ar kitam analogiškam verslui taikyti specialias mokesčių lengvatas;
- skatinti „Saugios kaimynystės“ ir „Stabdyk nusikalstamumą“ iniciatyvas bendruomenėse;
- siekti, kad bibliotekos taptų moderniais bendruomenių švietimo ir telkimosi branduoliais, atitinkamai didinant ir bibliotekose dirbančiųjų atlyginimus;
- valstybės lėšomis sukurti „Lango į ateitį“ specialią internetinę bendruomenių plėtros iniciatyvų ir mokymo programą;
- Šeimos ir socialinės gerovės ministerijoje įsteigti specialų Bendruomenių departamentą, kuris rūpintųsi bendruomeniškumo plėtra Lietuvoje.

III. Bažnyčia – moralinis autoritetas

Bažnyčia valstybei yra svarbi ne tik kaip krikščioniškojo tikėjimo ir pamatinių krikščioniškųjų vertybių skeleidėja bei puoselėtoja, bet ir kaip labai stipri bendruomeniškoji institucija.

Valstybės politikos tikslas – Bažnyčios, kaip moralinio autoriteto bei bendruomeniškosios institucijos, vaidmens visuomenėje stiprinimas.

Valstybės politikos uždaviniai:

- **siekti, kad religinės bendruomenės gautų pakankamą finansavimą, sukuriant tinkamus biudžetinio ar kitokio finansavimo mechanizmus;**

- sudaryti galimybes Bažnyčiai tinkamai vykdyti bendruomeniškąsias, jaunimo moralinio švietimo, šeimos vertybių puoselėjimo iniciatyvas;
- tartantis su Bažnyčia pasiekti, kad vis daugiau valstybės funkcijų socialinėje globoje, socialinės ekonomikos iniciatyvose, įveikiant elgesio skurdą perimtų (joms būtų perduota) religinės bendruomenės.

Tėvynės Sąjungos politikos, stiprinant Bažnyčios vaidmenį visuomenėje, metmenys:

- sukurti bendrą Vyriausybės ir Bažnyčios atstovų komitetą, kuris, remdamasis geriausiais europietiškais (katalikiškų kraštų) pavyzdžiais, parengtų tinkamą religinių bendruomenių veiklos finansavimo modelį; jame gali būti numatyta biudžetinio finansavimo, tiesioginių fizinių asmenų mokesčių atskaitymo Bažnyčiai ar kitokia paramos tvarka;
- Šeimos ir socialinės gerovės ministerijos Bendruomenių departamente įsteigti religinių bendruomenių reikalų skyrių, kurio užduotis – rengti ir derinti bendrų su Bažnyčia bendruomeniškų iniciatyvų reikalus;
- parapijų socialinės globos įstaigų finansavimą sutvarkyti tokiu būdu, kad šios įstaigos nebūtų diskriminuojamos valstybinių ar savivaldybių įstaigų sąskaita;
- religinių švietimo įstaigų finansavimą grįsti tais pačiais principais, kaip ir valstybinių ar savivaldybių įstaigų.

IV. Priartinti mokyklą prie visuomenės

Mokykla yra svarbi visuomenės institucija, kuri turi paruošti jauną žmogų ne tik profesijai, bet ir visaverčiam gyvenimui.

Valstybės politikos mokyklų atžvilgiu tikslas – pasiekti, kad mokykla būtų ne tik žinių perteikimo (tradicinio švietimo prasme), bet ir asmenybių ugdymo bei bendruomeniškų iniciatyvų institucija.

Valstybės politikos mokyklose uždaviniai:

- atkurti mokytojų autoritetą visuomenėje ir jį puoselėti;
- „motyvacijos žinioms“ ugdymą paversti svarbesniu nei konkrečių žinių perteikimą;

- **mokinio rengimą gyvenimui šiuolaikiniame pasaulyje paversti esminiu mokyklos uždaviniu;**
- **skatinti mokyklų konkurenciją;**
- **mokyklą paversti vienu iš svarbiausių bendruomenės telkimosi branduolių.**

Tėvynės Sąjungos politikos mokyklose metmenys:

- per 4 metus mokytojų atlyginimus padidinti 2 kartus;
- diferencijuoti mokytojų atlyginimus, skatinant mokytojus ne vien už žinių perteikimą, bet ir už „motyvacijos žinioms“ ugdymą, mokinio asmenybės puoselėjimą, bendruomeniškumo ugdymą;
- bendrojo lavinimo mokyklose įvesti privalomas šeimos vertybių, pilietiškumo, bendruomeniškumo, tautiškumo ugdymo pamokas;
- įgyvendinti „nei vienas vaikas neužmirštas“ principus bendrojo lavinimo mokyklose, periodiškai audituojant vaikų „motyvacijos žinioms“ lygį bei kitus pasiekimus ir pagal tai vertinant mokyklų bei mokytojų darbą;
- sukurti itin gabių vaikų paieškos, jų gabumų ugdymo ir mecenavimo sistemą, tarp jų – ir neakivaizdines įvairių mokomųjų dalykų mokyklas, atitinkamai skatinant ir mokytojus, kurie sugeba tokius vaikus atrasti ir ugdyti;
- sustiprinti anglų ir lietuvių kalbos dėstymą mokyklose, siekiant, kad baigę mokyklas jaunieji lietuviai būtų tarp geriausiai mokančių anglų kalbą visoje Europoje;
- stiprinti antros užsienio kalbos mokymą bendrojo lavinimo mokyklose;
- skatinti įvesti internetines „pažymių knygeles“;
- įvesti standartinį viešą visuomenės, tėvų ir mokinių informavimą apie mokyklų pasiekimus;
- visuotinai įgyvendinant „mokinio krepšelio“ principą, pasiekti, kad „mokinio krepšeliu“ mokyklos savo pasiekimais būtų skatinamos konkuruoti tarpusavyje;
- bendrojo lavinimo mokyklas, ypač kaime bei mažesniuose miestuose, paversti „mokymosi visą gyvenimą“ programos įgyvendinimo branduoliais;
- skatinti mokyklas dalyvauti Europos Sąjungos švietimo projektuose;

- remti mokyklų ir mokytojų dalyvavimą bendruomeninėje veikloje, paverčiant mokyklą vienu iš bendruomenės telkimosi branduolių ir svarbiausia bendruomeniškumo ugdymo institucija.

V. Tautos kultūra – *Būk labiau lietuvis*

Tautinės kultūros tikslas – stiprinti tautą ir valstybę, ugdant tautos tapatumą ir savimone, atkurti pasididžiavimą savo tauta, valstybe ir tautine kultūra.

Uždaviniai:

- **Išsaugoti tautinės kultūros paveldą, padaryti jį labiau prieinamą žmonėms;**
- **Stiprinti gyvąją tautinės kultūros tradiciją;**
- **Užtikrinti visavertiską lietuvių kalbos vartojimą visose valstybės gyvenimo srityse;**
- **Šiuolaikinio gyvenimo veržlumą ir sparčius pokyčius kūrybiškai derinti su gyvenimo patikrinta tradicija.**

Tautinės kultūros politikos metmenys:

- užtikrinti visavertiską lietuvių kalbos vartojimą elektroninėje terpėje;
- stiprinti lietuviškų atitikmenų kūrybą;
- remti folkloro šventes, folkloro bei liaudies muzikos ansamblius, ypatingą dėmesį skiriant bendruomenių iniciatyvoms;
- mokytojus rengiančiose aukštosiose mokyklose įvesti etnografinės muzikos bei tautinės kultūros kursus;
- skatinti etnografinės ir liaudies muzikos bei ansamblių kūrimąsi mokyklose;
- remti „gyvosios istorijos“ tradicijos plėtrą;
- skatinti tautinei kultūrai atvirą kaimo turizmą;
- plačiau įtraukti etninės kultūros pagrindus į bendrojo lavinimo mokyklų mokomąsias programas;
- remti tuos Lietuvos ar tarptautinius meno projektus, kurie atliekami ne sostinėje, o kituose miestuose (teikiant pirmenybę miesteliams);
- skirti biudžeto lėšų lietuviškų mokyklų veiklai šalyse, kuriose yra didelės lietuvių bendruomenės; rūpintis užsienio šalyse gyvenančių Lietuvos piliečių galimybėmis išsaugoti lietuvių ir ryšius su Lietuva, reikalauti iš Lietuvai atstovaujančių diplomatų didesnio atsidasavimo ginant Lietuvos ir Lietuvos piliečių interesus;

- skatinti patriotizmą, pasididžiavimą, tautinį orumą ir tautinę savigarbą visuomenėje skleidžiančius sumanymus. Įsteigti „Sėkmės Lietuvos“ valstybinę premiją, kurios svarbiausias tikslas būtų visokeriškai propaguoti tiek Lietuvoje, tiek ir kitur tuos lietuviškus pasiekimus kultūros, verslo, sporto srityse, kuriais lietuviai įrodo, kad yra tarp stipriausiųjų Europoje;
- ugdyti piliečių pagarbą savo valstybei, griežtinant Lietuvos pilietybės išdavimo tvarką;
- skatinti lietuvišką verslą, valstybės įstaigose teikiant pirmenybę lietuviškiems gaminiams („pirk prekę lietuvišką“).

VI. Bendruomenė prieš skurdą ir nusikalstamumą

Saugi nuo skurdo, nepilnavertės sveikatos priežiūros ir nusikalstamumo bendruomenė – pasitikinčios ir saugios visuomenės pamatas ir būtina sąlyga sparčiam ekonomikos augimui.

Valstybės politikos tikslas – stabdyti skurdo ir nusikalstamumo plėtrą, kovojant ne vien su padariniais, bet ir su šiuos reiškinius sukeliančiomis priežastimis.

Valstybės politikos uždaviniai:

- **kurti tokius teisinius ir finansinius pagrindus, kad į kovą su „elgesio skurdu“ galėtų veiksmingai įsijungti vietinės ir bažnytinės bendruomenės, visuomeninės organizacijos, šeimos nariai;**
- **skatinti bendruomeninę socialinės ekonomikos veiklą, ypač kaimo vietovėse, kuriant darbo vietas, įtraukiant ir žmones, kuriems reikia padėti įveikti „elgesio skurdą“;**
- **į nusikalstamumo prevenciją aktyviau įtraukti vietines bendruomenes.**

Rezultatai, kurių tikimės po 4 metų:

- *per 4 metus skurdo lygį Lietuvoje sumažinti nuo dabartinių 15% iki 10%, kaime – nuo 30% iki 15%;*
- *senatvės ir invalidumo pensiją padidinti 1,5 karto;*
- *minimalaus gyvenimo lygį (MGL) pakelti 1/3 minimalios mėnesinės algos (MMA).*

TS politikos metmenys:

Skurdo mažinimo politikoje, šalia paramos ir pašalpų instrumentų, vis labiau koncentruotis į veiksmus, kurie žmogui gali padėti įveikti jo „elgesio skurdą“:

- biudžetinio „Bendruomenių vystymo“ fondo lėšomis visokeriopai skatinti bendruomenių iniciatyvas, padedančias įveikti „elgesio skurdą“ bei skatinti bendruomenės socialinės ekonomikos iniciatyvas;
- 30% valstybės skiriamų pašalpų ar lėšų globai skirti per vietinę ar parapijos bendruomenę;
- visas asocialioms šeimoms remti skiriamas lėšas skirti per bendruomenę;
- socialinės ekonomikos iniciatyvas įgyvendinantiems vietinės bendruomenės kooperatyvams ar kitam analogiškam verslui taikyti specialias mokesčių lengvatas;
- skatinti globos paslaugų namuose teikimą, mokant namiškiams už slaugą;
- socialinę paramą plačiau sieti su piliečių ir įmonių labdara, visuomeniškai naudingu darbu;
- skatinti steigtis bendruomeniniams ir parapiniams senelių namams;
- per 4 metus senatvės ir invalidumo pensijas padidinti 1,5 karto;
- minimalų gyvenimo lygį (MGL) didinti sparčiau nei minimalią mėnesinę algą (MMA), nes nuo MGL dydžio priklauso valstybės parama šeimai, stipendijos, išmokos našlaičiams; siekti, kad MGL pasiektų bent trečdalį MMA dydžio;
- minimali mėnesinė alga bus indeksuojama atsižvelgiant į infliaciją.

Nusikalstamumo prevencijos politikoje ypatingą dėmesį skirti kaimuose gyvenančių žmonių apsaugai:

- kaimiškose vietovėse kiekvienai seniūnijai skirti policijos inspektorių, aprūpintą transportu;
- skatinti „Saugios kaimynystės“ ir „Stabdyk nusikalstamumą“ iniciatyvas bendruomenėse, suteikiant policijai atsakomybę ir finansinius resursus už tokių iniciatyvų plėtojimą;
- kaimuose (ypač vienkiesiuose) gyvenančius žmones mokyti savisaugos veiksmų ir aprūpinti elementariomis savigynos priemonėmis.

VII. Sveikas žmogus – sveika tauta

Valstybės sveikatos politikos tikslas – plėtojant visuomenės sveikatos ugdymą ir ligų prevenciją, užtikrinant ankstyvą bei tinkamą ligų diagnostiką, kokybišką gydymą bei savalaikę ir efektyvią reabilitaciją, siekti, kad sveikata taptų visuotine gerove.

Uždaviniai:

- užtikrinti tinkamą sveikatos sistemos finansavimą,
- deramą dėmesį skirti visuomenės sveikatos ugdymui ir ligų prevencijai,
- užtikrinti prieinamą ir kokybišką sveikatos priežiūrą bei medicininę pagalbą, ypač kaimo vietovėse,
- mažinti sveikatos netolygumus tarp įvairių šalies regionų ir socialinių grupių,
- siekti tobulesnės ir palankesnės gyventojams bei medicams vaistų kompensavimo tvarkos, priimant sprendimus.

Sveikatos programos įgyvendinimas:

- užtikrinti, kad per kelerius metus lėšos sveikatos apsaugai iš valstybės biudžeto pasiektų 5,5–6% nuo bendro šalies vidaus produkto;
- siekti, kad per 4 metus medicinos darbuotojų atlyginimai išaugtų 2 kartus;
- ne mažiau kaip 5% sveikatos draudimo fondo lėšų skirti visuomenės sveikatos ugdymui, ligų prevencijai ir ankstyvos ligų diagnostikos programoms finansuoti;
- plėtoti papildomą savanorišką sveikatos draudimą;
- tobulinti apmokėjimą už medicines paslaugas, supaprastinant atsiskaitymų su teritorinėmis ligonių kasomis tvarką, didinti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų įkainius;
- įgyvendinti mišrų slaugos ir globos paslaugų finansavimą, diferencijuoti paslaugų įkainius pagal paslaugos sudėtingumą;
- užtikrinti, kad visi sveikatos priežiūros įkainiai nebūtų mažesni už realias sąnaudas;
- liberalizuoti farmacinę veiklą, sudarant geresnes sąlygas konkurencijai, kas skatintų vaistų kainų mažėjimą;
- skatinti pigesnių vaistų (atitinkančių geros gamybos praktikos

- reikalavimus) įvežimą į Lietuvą;
- keisti ydingą vaistų kompensavimo politiką, pereinant prie vaistų kompensavimo pagal ligas. 100% kompensuoti vaistus lėtinėmis nepagydomomis ligomis sergantiems ligoniams;
 - įgyvendinti mišrų slaugos ir globos paslaugų finansavimą, diferencijuoti šių paslaugų įkainius pagal priežiūros sunkumą, plėtoti paslaugas namuose;
 - sudaryti vienodas teises ir sąlygas privačioms ir valstybinėms sveikatos priežiūros įstaigoms.

II

STIPRI VALSTYBĖ – saugumas, teisingumas, sąžiningumas, efektyvumas, subsidarumas

Pastaruoju metu vykę politiniai skandalai ypač išryškino, kad šiandien mūsų valstybė, kaip institucija, nėra stipri, nes kenčia dėl kelių pagrindinių problemų: prastai veikia politinė sistema, kuri dėl „silpnos visuomenės“ yra nestabili, o taip pat valstybės institucijos nėra pakankamai apsaugotos nuo išorės ar korupcinių įtakų; neefektyviai veikia biurokratinė valstybės valdymo sistema; nėra realios savivaldos.

Todėl manome, kad valstybė turi turėti aiškią politiką, kaip plėtoti politinę sistemą, kaip pertvarkyti biurokratinį valstybės valdymą ir kaip plėtoti savivaldą.

VIII. Valstybės politinė sistema

(TS politikos, kaip stiprinti politinę sistemą, principinės nuostatos žr. TS pareiškimai „Gyvenimas po Pakso“, „Dešimt tiesų nepopulistams“, „Politikos apsivalymo strategija“)

Nesaugi ir nestabili valstybės politinė sistema yra didžiausia grėsmė valstybei ir kliūtis sparčiam europietiškos gerovės visiems kūrimui.

Valstybės politikos tikslas – pasiekti, kad Lietuvoje veiktų europinius standartus savo stabilumu, intelektualumu ir skaidrumu atitinkanti politinė sistema.

Valstybės politikos stiprinant politinę sistemą uždaviniai:

- **sukurti Nacionalinę Lietuvos politinės sistemos apsaugos nuo stiprėjančios Rusijos įtakos strategiją;**
- **stiprinti europietišką pavyzdį atitinkančią partijų sistemą, skatinti jų intelektualinį potencialą ir finansinį skaidrumą;**
- **rinkiminėse kampanijose rasti išmintingą balansą tarp politikos turinio ir didelių pinigų kainuojančios tuščios reklamos, taip brandinant pilietinį visuomenės pasirinkimą.**

Tėvynės Sąjungos politikos, stiprinant valstybės politinę sistemą, metmenys:

- nedelsiant sukurti ir pradėti įgyvendinti Nacionalinę Lietuvos politinės sistemos apsaugos nuo Rusijos įtakų strategiją, jos įgyvendinimui skirti pakankamą finansavimą;
- įgyvendinti veiksmingas politinės sistemos apsaugos nuo korupcijos priemones:
- * politinėms partijoms skirti papildomą finansavimą iš valstybės biudžeto, kad vidutiniškai 40% jų metinių išlaidų būtų padengiama valstybės lėšomis;
- * uždrausti politinę reklamą televizijos ir radijo kanaluose, tačiau iš valstybės biudžeto skirti pakankamai lėšų, kad negautos iš politinės reklamos pajamos televizijos ir radijo kanalams būtų kompensuojamos per Vyriausiosios rinkimų komisijos prižiūrimą fondą, iš kurio būtų finansuojamos diskusijų ir ekspertinių analizių laidos visuose TV kanaluose;
- * griežtai kontroliuoti, kad nebūtų naudojama „paslėpta“ politinė reklama;
- * griežtinti politinių kampanijų finansavimo kontrolės taisykles;
- * plėsti interesų konflikto priežiūros ir prevencijos sistemą, tam sukurti reikalingus administracinius ir finansinius išteklius;
- skatinti politines partijas steigti savus strateginės analizės centrus, numatant, kad jos tam turi skirti dalį iš valstybės biudžeto gaunamų lėšų;
- remiantis kitų šalių patirtimi, rengti ir įgyvendinti korupcijos prevencijos teisėsaugos institucijose strategiją, kurioje būtų numatyta aiški teisėsaugos institucijų atsakomybė visuomenei.

IX. Valstybės valdymas

(TS politikos, kaip pertvarkyti valstybės valdymą, principinės nuostatos žr. „Sėkmės Lietuva. Dešinioji alternatyva“ p. 63–94)

Stipri, teisinga ir veiksmingai keliamus tikslus įgyvendinanti valstybė yra visuomenei svarbus autoritetas.

Valstybės valdymo pertvarkos tikslas – pasiekti, kad Lietuvos valstybės valdymas taptų strateginiu, tikslingu, dinamišku ir gebančiu siekti užsibrėžtų tikslų.

Valstybės politikos valstybės valdymo pertvarkoje uždaviniai:

- **diegti strateginio valdymo nuostatas valstybės valdyme;**
- **didinti valstybės veikimo rezultatyvumą ir jį debiurokratizuoti;**
- **radikaliai mažinti korupciją valstybės valdyme;**
- **siekti atkurti visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis.**

Tėvynės Sąjungos politikos, pertvarkant valstybės valdymą, metmenys:

- įgyvendinti Naujosios viešosios vadybos nuostatas valstybės valdyme vietoje šiandieninio biurokratinio valstybės valdymo;
- atnaujinti „Biurokratijos saulėlydžio“ programą: toliau privatizuoti neesmines valstybės funkcijas, skatinti konkurenciją, supaprastinti valstybės atliekamas procedūras, atsisakyti nereikalingų institucijų ir valstybės funkcijų;
- sukurti vieningą Bendrojo programavimo dokumento, Valstybės ilgalaikės raidos strategijos ir Nacionalinių susitarimų rengimo ir įgyvendinimo sistemą, garantuojant valstybės ir Europos Sąjungos paramos lėšų tikslinį sutelkimą proveržio kryptyse;
- sukurti ilgalaikių „Lietuvos sėkmės“ rodiklių sistemą, juos nuolat stebėti ir viešai skelbti;
- įgyvendinti taisyklę – „pirmiau valstybės strateginis planas ir su juo susiję ministerijų planai bei juose numatyti sėkmės rodikliai ir tik po to – valstybės biudžetas“;
- valstybės tarnyboje įvesti apskaitos, atsakomybės bei skatinimo sistemą pagal suplanuotų „sėkmės rodiklių“ pasiekimą;

- pasiekti, kad po 4 metų, įgyvendinus naujosios viešosios vadybos principus, pagal „Transparency International“ Korupcijos indeksą Lietuva iš dabartinės keturiasdešimtos vietos atsidurtų pirmajame dvidešimtuje, tarp mažiausiai korumpuotų valstybių;
- atlikti valstybės neįvykdytų finansinių ir teisinių įsipareigojimų (indėliai, nekilnojamojo turto grąžinimas, kompensacijos už negrąžintą turtą) auditą ir parengti atitinkamas finansines programas jiems kuo sparčiau įvykdyti.

X. Reali savivalda

(TS politikos, kaip plėtoti savivaldą Lietuvoje, principinės nuostatos žr. „Didieji mažosios politikos tikslai“)

Valstybės politikos, plėtojant savivaldą, tikslas – sukurti teisinę ir finansinę bazę realiai administracinei ir bendruomeninei savivaldai, kad pagaliau būtų pereita nuo „vietvaldos“ prie tikros savivaldos.

Valstybės politikos, plėtojant savivaldą, uždaviniai:

- **sukurti savivaldos finansinio savarankiškumo bazę, taip skatinant ir savivaldybių savarankišką ekonominę ir finansinę politiką;**
- **pertvarkyti savivaldybių valdymą pagal Naujosios viešosios vadybos ir Strateginio planavimo principus;**
- **sukurti tikros bendruomeninės savivaldos pagrindus.**

Tėvynės Sąjungos politikos, plėtojant savivaldą, metmenys:

- Konstituciniu įstatymu įtvirtinti, kad savivaldai tenka sutarta (tarp 35–40%) Nacionalinio biudžeto dalis ir Savivaldybių asociacijai suteikiama teisė šį biudžetą savarankiškai skirstyti;
- savivaldybių teritorijoje esančią valstybinę žemę disponavimo teise perduoti valdyti savivaldybėms;
- nekilnojamojo turto mokestį paversti savivaldos svarbiausiu finansinio savarankiškumo elementu (žr. X „Makroekonomika“);
- savivaldybėms perduoti visas apskričių funkcijas, išskyrus tas, kurios tiesiogiai siejasi su regionine plėtra;
- savivaldybėse įdiegti Naujosios viešosios vadybos principus ir strateginį planavimą;
- įgyvendinti visuotinius kaimo seniūnų rinkimus;

- plėtoti bendruomenių savivaldą: priimti Bendruomenių įstatymą, nustatantį bendruomenių steigimo tvarką ir jų teises bei pareigas; pagal įstatymą įsisteigusioms teritorinėms bendruomenėms privalomai pervesti 2% toje bendruomenėje gyvenančių fizinių asmenų pajamų mokesčio (išskyrus tų asmenų, kurie pareiškia kitokią valią, mokesčius); įgyvendinti kitas iniciatyvas (žr. II „Bendruomenė“).

III

STIPRUS ŪKIS – produktyvumas, konkurentiškumas, stabili plėtra, gerai apmokamos darbo vietos, klestintys regionai

Atėjo metas ryžtingai keisti mūsų valstybės ekonominę politiką. Iki šiol kūrėme rinkos ekonomiką, tai yra valstybė mokėsi, kaip trauktis iš valstybinio ekonomikos valdymo, būdingo sovietinei sistemai, – dabar valstybė turi išmokti, ką turi daryti, kad skatintų ekonomikos produktyvumą ir konkurentiškumą. Žinioms imlios ekonomikos skatinimas ir sąlygų smulkiam ir vidutiniam verslui plėtotis sudarymas – svarbiausieji valstybės naujos ekonominės politikos uždaviniai. Tik tokios politikos įgyvendinimas gali garantuoti ilgalaikį ir stabilų ekonomikos augimą, gerai apmokamų darbo vietų gausą ir tolygią regionų plėtrą.

XI. Makroekonomika ir fiskalinė politika

Valstybės politikos makroekonomikoje ir fiskaliniuose reikaluose pagrindinis tikslas – išsaugant makroekonominį stabilumą ir bendrąją mokesčių naštą (kaip pagrindines prielaidas artimiausiu metu prisijungti prie eurozonos), mažinti darbo jėgos apmokestinimą bei sukurti sąlygas realiai regioninei politikai.

Tėvynės Sąjungos politikos makroekonomikos ir fiskaliniuose reikaluose metmenys:

- išsaugoti ne didesnę kaip 2 nuošimčių nuo bendrojo vidaus produkto (BVP) fiskalinį deficitą;
- nekeisti per mokesčius į Nacionalinį biudžetą persikirstomos BVP dalies, – apie 35 nuošimčius BVP;

- palaiapsniui mažinti fizinių asmenų mokesčio dydį iki 24 nuošimčių, o iš šio mokesčio negautas į biudžetą pajamas kompensuoti didėjančiomis pajamoms iš nekilnojamojo turto mokesčio;
- nekilnojamojo turto mokestį (juridinių asmenų turto) paversti realiu savivaldos ekonominio savarankiškumo įrankiu – Nacionalinio biudžeto pajamos iš nekilnojamojo turto mokesčio palaiapsniui padidinti iki 10% nuo visų biudžeto pajamų, šio mokesčio administravimą ir gautas pajamas perduoti savivaldybėms.

XII. Žinių ekonomika

(TS politikos, kuriant žinių ekonomiką, principinės nuostatos žr. „Sėkmės Lietuva. Dešinioji alternatyva“ p. 97–147, 2002 m. Nacionalinis susitarimas vardan ekonominės ir socialinės pažangos)

Valstybės politikos, plėtojant žinių ekonomiką, tikslas – siekti spartaus ūkio našumo ir konkurentiškumo augimo, inovacijoms imlių investicijų pritraukimas, gerai apmokamų darbo vietų plėtra.

Valstybės politikos, plėtojant žinių ekonomiką, uždaviniai:

- Sparčiai modernizuoti informacinę ir žinių infrastruktūrą, pritaikant ją žinių visuomenės poreikiams;
- Siekti, kad Lietuva taptų patraukliausia Baltijos regione vieta investicijoms į aukštųjų technologijų pramonę;
- stabdyti „protų nutekėjimą“ iš Lietuvos, kuriant gerai apmokamas darbo vietas.

Tėvynės Sąjungos politikos, plėtojant žinių ekonomiką, metmenys:

- siekti, kad po 4 metų Lietuva pagal Interneto skverbtį viršytų ES vidurkį;
- siekti, kad po 4 metų visos bendrojo lavinimo mokyklos būtų aprūpintos plačiajuosčiu greitaigiu internetu;
- siekti, kad po 4 metų Lietuvoje veiktų moderniausia Europoje „e-Vyriausybės“ sistema;
- siekti, kad po 4 metų mokslo tyrimų ir plėtros finansavimui iš valstybės biudžeto būtų skiriamas 1 nuošimtis nuo BVP ir 0,5 nuošimčio nuo BVP iš privataus verslo;
- sukurti iš valstybės biudžeto finansuojamą programą „Parama žinių visuomenės plėtrai“, atskaičiuojant į ją 2–5% surenkamo

- akcizo už degalus, atitinkamai mažinant Kelių fondo programą;
- iš ES gaunamą paramą prioritetiškai skirti Nacionaliniame susitarime įvardytoms ūkio „proveržio kryptims“ ir moksliniams tyrimams bei universitetinėms studijoms šiose kryptyse;
- pertvarkyti valstybinių mokslinių institutų ir universitetinių mokslinių tyrimų valstybinį finansavimą pagal Pasaulio Banko siūlomą modelį;
- pertvarkyti universitetinių studijų finansavimą, nemažinant studentų skaičiaus, tačiau pritraukiant daugiau privataus kapitalo ir siekiant vienam studentui tenkančią išlaidų sumą priartinti prie ES vidurkio;
- sparčiai plėtoti „Mokymosi visą gyvenimą“ infrastruktūrą;
- tikslingai „medžioti“ ir traukti į Lietuvą stambių užsienio kompanijų, dirbančių aukštųjų technologijų srityse, investicijas;
- puoselėti „Saulėtekio slėnio“ ir kitus aukštųjų technologijų klasterius;
- sukurti valstybės pažangos („Sėkmės Lietuvos“), kuriant žinių ekonomiką, rodiklių sistemą;
- siekti, kad po 4 metų Pasaulio ekonomikos forumo pateikiamoje šalių konkurentiškumo lentelėje Lietuva įsitvirtintų pirmajame dvidešimtuose;
- siekti, kad po 4 metų Lietuvos ūkio produktyvumas pagal Eurostat pateikiamus duomenis pasiektų 60 nuošimčių ES ūkio vidutinio produktyvumo;
- siekti, kad po 4 metų vidutinis atlyginimas šalyje priartėtų prie 2 000 litų;
- 2006 m. parengti ir pasirašyti naują Nacionalinį susitarimą.

XIII. Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) politika

(TS politikos, vystant SVV, principinės nuostatos žr. „Sėkmės Lietuva. Dešinioji alternatyva“ p. 140–149)

Valstybės politikos, plėtojant smulkųjį ir vidutinįjį verslą, tikslai – sudaryti teises ir finansines galimybes kiekvienam norinčiam pradėti smulkųjį verslą; plėtoti „verslumo“ kultūrą Lietuvoje.

Valstybės politikos, plėtojant smulkųjį ir vidutinįjį verslą (SVV), uždaviniai:

- **iš esmės supaprastinti teises sąlygas steigiant SVV ir nutraukiant veiklą;**
- **sukurti modernias finansines priemones, padedančias pradėti SVV;**
- **ugdyti „verslumo“ kultūrą;**

Tėvynės Sąjungos politikos, plėtojant smulkųjį ir vidutinįjį verslą, metmenys:

- atnaujinti „Verslo saulėtekio“ programą, sistemiskai peržiūrėti verslo sąlygas, siekiant esminio biurokratizmo mažinimo;
- siekti, kad po 4 metų Lietuvoje būtų lengviausios visoje ES SVV steigimo ir uždarymo procedūros;
- siekti, kad būtų steigiami specialūs rizikos kapitalo, mikropasakolų, „sėklinio“ kapitalo fondai, kaip svarbiausios paramos pradedantiems SVV priemonės;
- sukurti specialią teisinių ir finansinių paskatų sistemą, skatinančią „šeimos verslo“ plėtrą;
- skatinti didžiąsias įmones kurti paslaugų ir prekių mainų tinklus su vietiniu SVV;
- siekti, kad po 4 metų SVV tankis provincijoje išaugtų 2 kartus;
- siekti, kad po 4 metų pagal SVV tankį Lietuva pirmautų regione;
- valstybės lėšomis sukurti „Lango į ateitį“ specialias mokymo programas SVV steigimuisi regionuose.

XIV. Regioninė politika

(TS regioninės politikos principinės nuostatos žr. „Sėkmės Lietuva. Dešinioji alternatyva“ p. 148–153)

Valstybės regioninės politikos tikslas – pasiekti, kad ekonominio ir socialinio vystymosi skirtumai tarp sostinės ir regionų neviršytų ES vidurkio.

Valstybės regioninės politikos uždaviniai:

- **sukurti fiskalines, finansines ir ekonomines prielaidas, kurios padėtų plėtoti SVV regionuose bei padėtų pritraukti investicijas į regionus;**

- **plėtoti regionų infrastruktūrą, kad gyvenimo sąlygos juose artėtų prie Lietuvos vidurkio;**
- **plėtoti švietimo infrastruktūrą regionuose, pritaikant ją prie regiono poreikių.**

TS regioninės politikos metmenys:

- nekilnojamojo turto mokestį atiduoti valdyti savivaldai (tokiu būdu savivaldybės įgytų teisę vykdyti savarankišką ekonominę politiką ir taip konkuruotų su didmiesčiais dėl investicijų pritraukimo);
- europinius regioninės paramos fondus prioritetiškai nukreipti į atsiliekančius regionus, nustatant, kad tokią paramą pirmiausia gautų regionai, kurių BVP vienam gyventojui dalis mažesnė nei 75% Lietuvos vidurkio;
- sudaryti sąlygas valstybės, ES paramos ir privataus kapitalo lėšomis kurtis rizikos kapitalo fondams (remiantiems pradedančius SVV) regionuose;
- biudžeto lėšomis paremti 5–6 regioninių pramonės branduolių plėtrą ir jų „prekinio ženklo“ (brendo) sukūrimą;
- prie tokių branduolių plėtros pritaikyti profesinio rengimo sistemą;
- siekti, kad per 4 metus SVV tankis (kiekis 1 000 gyventojų) regionuose (savivaldybėse) išaugtų dvigubai;
- siekti, kad per 4 metus skurdo lygis rajoninėse savivaldybėse sumažėtų dvigubai;
- valstybės lėšomis sukurti specialias „Lango į ateitį“ mokymo programas, kaip pritraukti ES pinigus regioninei plėtrai.

XV. Kaimas

Kaimas neturi likti skurde! Kaimo žmogus turi gyventi turtingai. Ir vienas hektaras žemės yra turtas.

Valstybės politikos kaime tikslas – pasiekti, kad gyvenimas kaime ir mažesniuose miestuose savo gerove taptų konkurentiškas lyginant jį su gyvenimu mieste.

Valstybės politikos kaime ir mažesniuose miestuose uždaviniai:

- **siekti, kad žemės ūkio sektorius būtų konkurentiškas, užtikrinti jo politikos atitiktį ES gairėms;**
- **siekti, kad ES parama būtų prieinama ir smulkesniems ūkininkams;**
- **apsaugoti labiausiai pažeidžiamas kaimo ir miestelių socialines grupes nuo ekonominio šoko;**
- **plėtoti gyvenimo sąlygų infrastruktūrą kaime ir mažesniuose miestuose.**

TS kaimo politikos metmenys:

- įgyvendinti moderniausius pasaulinius standartus atitinkančią žemės politiką, skatinti spartų kūrimąsi modernių finansinių instrumentų, įgalinančių modernizuoti žemės ūkį, plėtoti informavimo apie ilgalaikes žemės ūkio perspektyvas infrastruktūrą;
- plėtoti kaimo ir mažesnių miestų žmonių švietimo sistemą, apmokyti ūkininkus parengti verslo planus ir investicinius projektus;
- skatinti kaimo vietovių ir miestelių bendruomenių iniciatyvas (*žr. II „Bendruomenė“*)
- įgyvendinti visuotinius kaimo seniūnų rinkimus;
- išnaudoti ES taikomas pagyvenusių žmonių finansines skatinimo priemones, kurios leistų ūkininkauti jaunimui;
- stiprinti Žemės ūkio rūmų, kaip žemdirbių savivaldos ir interesų reiškėjo, vaidmenį;
- aktyvinti prekybą lietuviškais maisto produktais užsienio valstybėse, skatinant atskirų sektorių gamintojų konsolidaciją;
- steigti specialius fondus kooperacijai skatinti, pusę metų apmokėti naujai įsikūrusių kooperatyvų administracines išlaidas;
- žymią dalį ES struktūrinių fondų nukreipti SVV kaime ir mažesniuose miestuose plėtoti;
- stabdyti kaimo kultūros ir švietimo įstaigų naikinimą; kiekviena biblioteka, kultūros namai ir kaimo mokykla yra vertybė;
- sveikatos apsaugos paslaugas priartinti prie kaimo žmogaus gyvenamosios vietos;
- plėsti kaimo turizmą, mūsų gražiausias gamtos vietas, ežerus padaryti prieinamus visiems, o ne tik saujelei išrinktųjų.

Baigiamosios pastabos

Tai yra mūsų konservatyvusis atsakymas į klausimą, kaip sukurti Lietuvoje stiprią visuomenę, stiprią valstybę ir stiprų ūkį, kaip sukurti pamatą, be kurio Lietuvoje neturėsime europinės gerovės. Tai mūsų žvilgsnis į svarbiausias naujo Lietuvos raidos etapo problemas, mūsų žvilgsnis paremtas mūsų vertybėmis.

Didžiausią dėmesį skiriame toms sritims, kurioms iki šiol jo stokodavo: šeimai, bendruomenei, valstybės valdymui, žinioms imlios ekonomikos plėtrai. Būtent nuo sėkmingos šių sričių plėtros priklauso kiekvienam žmogui svarbiausi dalykai: pensijų ir atlyginimų dydis, nusikalstamumo ir korupcijos lygis, reali valstybės nepriklausomybė. Esame įsitikinę, kad nėra sąžininga vien kalbėti apie pensijų didinimą, nenurodant, kaip tie pinigai bus uždirbami, kokių būdu, neskatinant imigracijos, bus palaikomas pensijas uždirbančių darbingų žmonių kiekis.

Į programą sąmoningai neįtraukėme kai kurių mūsų gyvenimo ar ekonomikos sričių, pvz.: gamtos apsaugos, transporto sektoriaus ar kokios nors kitos srities, kadangi esame įsitikinę, kad šiose srityse ir naujajame Lietuvos raidos etape naujų tikslų ar naujų priemonių nėra reikalo ieškoti, svarbiausia – sėkmingai tęsti tai, kas iki šiol buvo daroma.

Tačiau viena sritis, kurioje reikalingas tęstinumas, vis tik yra tiek svarbi, kad apie ją negalime nekalbėti. Tai **Lietuvos užsienio ir gynybos politika**, kuri, Lietuvai tapus Europos Sąjungos ir NATO nare, neturi keistis, turi likti aktyvi ir energinga, bet taip pat turi turėti aiškius ilgalaikius tikslus. Lietuvos valstybės stiprumas, valstybės ir jos politinės sistemos apsauga nuo naujų pavojų, kuriuos kelia agresyviai įgyvendinami Rusijos politiniai interesai, turi likti pagrindiniais užsienio politikos tikslais. Tokių tikslų Lietuva gali pasiekti, jeigu užsienio ir gynybos politikoje nuosekliai laikysis kelių principinių nuostatų:

1. Lietuvos užsienio politikos ilgalaikis siekis, kad artimiausi Lietuvos kaimynai – Baltarusija, Moldova ir Ukraina taptų ES ir NATO narėmis;
2. Lietuvos užsienio politikos ilgalaikis tikslas, kad Karaliaučiaus sritis būtų demilitarizuota ir būtų rastas tinkamas jos statuso sprendimas;

3. Lietuva stengsis įtraukti NATO partnerius į gynybos nuo „minkštųjų“ pavojų Lietuvos valstybės ir politinės sistemos saugumui stiprinimą;
4. Lietuva nuosekliai laikysis nuostatos: kuo Europoje daugiau Amerikos, tuo Europoje mažiau Rusijos;
5. ES įjungiamo į Lietuvos derybas su Rusija dėl okupacijos žalos atlyginimo;
6. Karinės pajėgos efektyviai derinamos prie NATO mobilumo standartų, tačiau ir toliau remiamos visuomeninės krašto apsaugos organizacijos, kariuomenės aktyvusis rezervas, šauliai, savanoriai, išsaugoma šauktinių kariuomenė.

Lietuva globaliame pasaulyje turi būti aktyvi, veržli ir konkuruojanti dėl „sėkmės valstybės“ statuso pripažinimo. Tai galime padaryti tik aiškiai suvokdami užduotis, kurias teks įveikti. Stiprios visuomenės, stiprios valstybės ir stipraus ūkio sukūrimas yra svarbiausieji tikslai. Geriausius atsakymus į šiuos iššūkius gali duoti konservatyvioji politinė programa.